

УДК 821.161.2-193.3.09 Е. Андіївська

М. Гнатюк, д-р філол. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ**ВІДОМА – НЕВІДОМА ЕММА АНДІЄВСЬКА
(З ДОСВІДУ ОСОБИСТОГО СПІЛКУВАННЯ)***Розглянуто світоглядно-естетичні засади творчості Е. Андіївської, репрезентовані мисткинею в режимі телефонних розмов з авторкою статті.**Ключові слова: текст, біографія, дух, світотворення, метатекст, поезія.*

Ім'я Е. Андіївської належить до небагатьох імен суцасників, які гідно репрезентують українську культуру у світі. Велика Українка, твори якої перекладаються багатьма мовами світу, вражає навіть побіжним переліком доробку. Понад сорок збірок поезій, три романи (четвертий – у роботі), кілька збірок оповідань і казок, понад сімнадцять тисяч картин – усе це Е. Андіївська. Найприкметніші риси, які зауважують усі, – екстравагантність, фантастичність, екстраординарність у поєднанні з тонким гумором, інтелектом, рішучою незалежністю. Із виокремлених французьким ученим Монтре рис, характерних для більшої великих особистостей: "1) душевна цільність і сконцентрованість; 2) невичерпна енергія; 3) трагізм і 4) благородство" [6, с. 39], – Е. Андіївській важко приписати трагізм, оскільки її оптимізму можна справді позаздрити. Проте й трагічних моментів у біографії мисткині, як і у всій нашій історії, не бракувало. Озираючись на пройдений шлях, вона щиро зізнається: "Якщо людина не пережила, то вона не доторкнулася до межі. Межові ситуації дають розприння. Боже, дякую за всі випробування" [2; 26.01.2014].

Е. Андіївська народилася 19 березня 1931 року в м. Сталіно (нині – м. Донецьк), але через тяжку хворобу дитини родина переїхала до Вишгорода (1937), а згодом – до Києва (1939), де їх застав початок війни. У 1943 р. енкаведисти вбили батька – відомого хіміка винахідника, щоб його винаходи не дісталися німцям. Він не був партійним, і сталінська репресивна машина не щадила нікого. Незаконно заарештували дядька – рідного матиного брата, якого "згноїли у Магадані в 24 роки" [2; 20.02.2014]. Коли наприкінці моторошних тридцятих батько приніс додому радіо, мати відразу розбила його, і "це був єдиний раз, коли вона кричала" [2; 20.02.2014]. Сталін розстрілював навіть за радіо, щоб хтось випадково не почув іноземних голосів. Це загрожувало смертю навіть дітям, тож коли сьогодні лунають окремі голоси: "ми не знали, що робив Сталін...", Е. Андіївська з тисячами інших свідків категорично стверджує: "Брехня! Повітря мало розум і казало, що можна, що не можна. Повітря знало..." [2; 20.02.2014]. Усе було пронизане страхом, горем, болем безвинних жертв. Досі її пам'ять зберігає страшні деталі батькової смерті. Поранений у ногу, він дві години стікав кров'ю, благаючи катів дострелити його. Смерть стала шоком для шестилітньої доньки, якій ще впродовж шести місяців снівся заквивавлений батько. Щоночі він приходив до неї, брав за руку і просив йти за ним. І лише ближче до півроку з моменту смерті крові стало менше й зрештою батько явився просвітлений. Із тих пір він більше ніколи не снівся їй. Відверте зізнання Е. Андіївської: "зі смертю я навчилася жити з дитинства й відтоді не боюся її" [2; 28.03.2014], – сповнене власним трагічним досвідом. Цілком усвідомлюючи, що їх може очікувати завтра, Емілія Андіївська рятує дітей, через вогонь, обстріли, пости руських "ванечек" рушила в 1943 р. у західному напрямку. Діставшись до Проскурова, на одному подвір'ї побачила підводу з конем, біля якої порався п'яний дядько. При-

вівши його до тями відром колодязної води, вблагала підвезти до потяга. П'яному дяді Петі й море було по коліна, тож не налякали і німці, що відступали. Дивом уцілілі дванадцятирічна Е. Андіївська, її п'ятилітній брат і саможертвна, безстрашна мама, якою донька захоплюється все життя, опинилися в англійській окупаційній зоні Берліна.

Мисткиня добре пам'ятає руїни цього міста, що дивом не присипали допитливу дівчинку, приватні уроки латини, які давала ровесникам, щоб на зароблені самостійно три марки купити білет до опери. Вона мала чудовий голос – оперне контральто, мріяла про консерваторію, беручи уроки оперного співу, але під час війни було не до того, а згодом через тяжку хворобу пропав і голос. Мрія знайшла своє втілення в поезії, сповнюючи чарівною музикою її сонети. Досить рано почала писати й малювати. Часто прикута хворобами до ліжка, знаходила розраду в книгах. У дев'ятирічному віці перечитала всю світову класику, яка була в домашній бібліотеці. Перший свій вірш російською мовою склала в чотири роки, ще навіть не вміючи писати. Вірші українською мовою народилися в Києві, але їх нікому не показувала. У шестилітньому віці Е. Андіївській принесли три зошити й запропонували ілюструвати "Декамерон" Дж. Боккаччо, що вона з успіхом зробила. На заувагу про геніальність відповідає без пишномовства: "будь-яка людина приходиться у життя супергеніальною, а тоді її починають каструвати. Але хтось не піддається. Я не піддалася..." [2; 26.04.2015]. Конкретизуючи природу цього явища, пояснює: "геніальність – не зосередження таланту. Воно не негативне й не позитивне; воно – *ін-акше*, бачення *по-інакшому*, *інший* кут зору. Щось комусь довести – це втілювати, а не теліпати язиком" [2; 26.04.2015]. Саме тому своїм завданням визначала: "дати Україні те, чого немає ніхто. Дати зразки казки, прози, поезії й на цих прикладах показати: так треба писати, і без тельбухів" [2; 19.04.2014]. Досконало володіючи англійською, німецькою, французькою, російською мовами, свідомо писала й пише лише українською, не зраджуючи їй навіть у проекції на Нобеля (без сумніву, в інших випадках ця премія в неї вже була б). Та важливішим є переконання: "Я завжди знаю, що роблю. Моє серце полетіло до них, тих пригнічених. Я з дванадцяти років за межами України. Я би могла кількома іноземними мовами писати, але... не плазую заради вічності. Все роблю, поки живу, щоби Україна існувала" [2; 7.06.2015]. Мисткиню ніколи не приваблювали ні слава, ні матеріальні блага. Відверте зізнання "я живу в мінус" цілком правдиве щодо затрат, які вона несе, оплачуючи все з власної кишені, роздаровуючи свої картини й книги тисячами. Проте цей мінус дуже легко перетворюється на великий плюс для нас – численних шанувальників її таланту. Унікальні картини та книги мають магічну силу: закладена в них енергетика дає наснагу жити, творити, бути... Це так важливо – "не здаватися, а бути. Бути собою..." [2; 11.01.2016]. Ця справжність закорінена в усьому – текстах, житті, моральному імперативі Е. Андіївської, який зумовлює цілком

прийнятну категоричність: "Не можу терпіти несправедливості. Без етичного первня я не існую" [2; 11.01.2016]. Саме тому так боляче сприймає час сьогоднішній, так вперто і наполегливо продовжує відстоювати Україну у світі. Розуміючи всі ризики, констатує: "Україна – безборонна. Відсутність держави породжує почуття меншовартості. Але не в мені. Я змушу її існувати! Буду сама проти інших... Я кров'ю стікаю за Україну..." [2; 2.03.2016]. Її душа терзається й кричить: "Вирвіть мені серце, аби врятувати Україну. Я ще п'ять разів маю народитися українкою, щоб вивести її, а тоді вже народжуся в інших національностях" [2; 2.03.2016]. Найбільша її надія – молодь, із якою завжди радо спілкується, мріє про нові зустрічі. Головне побажання для молоді: "щоб вона була українська! Тоді все саме їй влаштується. На загал, українська молодь – це щось фантастичне, фантастичні люди, надзвичайні люди!" [2; 8.05.2016]. Для неї "молодь – це Україна" [2; 16.02.2016]. Далека від повчальних настанов, моралізаторства радить, спираючись на власний досвід: "треба жити для інших, щоб кожен побачив, зрозумів, почав черпати енергію на несосвітнене – треба тільки мати відвагу й сильний дух. Оце і все" [2; 16.02.2016]. Очевидно, ця "енергія на несосвітнене" найбільше й приваблює молодь у її творчості й постаті. Про неї пишуть дисертації, твори вивчають в середній і вищій школі, спільно реалізують цікаві проекти. Так, уперше у стінах Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, а може й в Україні, спільно з Е. Андіївською здійснено проект під назвою "Робимо книгу разом". Ініціаторами і провідниками його були випускник Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, член Спілки письменників України, аспірант Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, дослідник творчості Е. Андіївської й автор післямови до збірки "Маратонський біг" Ігор Астапенко, студенти спеціальності "Літературна творчість", керівником проекту виступила авторка цих рядків. Робота з текстами Е. Андіївської стала для студентів літературної творчості справжнім майстер-класом, де крім уроків художньої майстерності, естетики пізнався і видавничий досвід. Усі, хто долучився до проекту, а також широка студентська аудиторія, викладачі, численні шанувальники таланту Е. Андіївської отримали в дарунок від мисткині триста примірників довгоочікуваної збірки. Ураховуючи, що в Інституті філології навчаються вихідці з різних областей України, численні примірники її, здолавши маратонську дистанцію, успішно дісталися до багатьох міст, містечок і сіл нашої Батьківщини, потрапивши до шкільних, міських і сільських бібліотек. Проникливу атмосферу презентації збірки "Маратонський біг" у стінах Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка вивершив не менш зворушливий акорд – представлення автографів мисткині у вигляді акуратних рукописних зошитів, із яких вона власноруч набирає машинописний текст для друку й натруженого малярського пензля, який символічно передає тепло її невтомної руки.

Поетичний дебют Е. Андіївської – збірка "Поезії" (1951) був настільки блискучим, що В. Державин порівнював його з дебютом П. Тичини та А. Рембо. Критики називали її першим українським сюрреалістом, а за малярський талант – "українським Далі", сучасною "Пікассо у спідниці". Надреальне, інтуїтивне письмо й живопис мисткині синтезували в собі європейський досвід і українську органіку. Проте говорити про її сюрреалізм можна з великою долею умовності. На це, як і на будь-яке інше явище, у неї свій погляд: "У п'ятдесят п'ятому вийшли мої "Подорожі" – перші шістнадцять новелет, такі трошки сюр- і не сюр-, бо сюрреалізм Е. Андіївської

трішки інакший, ніж загальний. Це насамперед ідеться про не автоматизм, а треба виписати речення так, щоб воно було речення без тельбухів, як нас призвичаювали писати писати, українців. Одне речення, а тоді щось там... час, вічність... Можна про все писати: і про вічність, і про час, але треба так писати як ніхто, а як ти переварюєш лише жуйку, то нецікаво" [5, с. 189]. Невписуваність у різні групи та *сюр-и* оригінально стверджується у метатексті письменниці, де досить виразно окреслено її творчо-світоглядні засади. Поступуючи китайську мудрість про поезію як вивершення духа, зізнається: "Я живу в поезії. Для мене життя – поезія, тому я живу. Найбільше буття людське – поезія" [2; 15.11.2015]. На відміну від прози, означеної як "ходіння", поезію характеризує як "пливання, неопалимо купину, де треба перескакувати" [2; 15.11.2015]. Постійно наголошує: "дуже важливо висловити точно, щоточніше. Не вишукано формулювати, а точно – як скальпувати" [2; 15.11.2015]. Аналізуючи процес письма, своєрідність творчої лабораторії, зізнається: "Пишу дуже пришвидшено. Я хочу встигнути... А поки я можу, хочу дати заряд енергії. Кожне твориво повинно мати дуже потужний заряд енергії" [2; 8.05.2016]. Ця думка суголосна теорії мисткині про енергетичну трубу, в якій найнижчий рівень – секс, а найвищий – дух. Оскільки "людина програмувальна – вона виробляє сама себе" [2; 8.05.2016], енергія ж безлика сама по собі. Особливого значення в цьому енергетичному полі надає чину духу. Він пронизує усю творчість письменниці й постає своєрідним смисловим ключем, афористично оприявнюючись у сонетах: "Та дух – омфал, єдиний – із бусоль", "Заки – знов – Дух...", "Бацяла – Духа – й в пеклі – сновига", "Духа – каганець...", "Та дух – вітрила – й в пеклі – напина", "Лиш дух...", "Ще раз – про дух", "Сміється – дух", "Й кожний – Геракл, як – дух – його стопу", "Знов – краплю – дух", "Зір, – як зернина Духа – пророста", "Дух, що – буття – вітрила – надима", "Та дух – на всіх відтинках – путівник", "Дух – свою – стопу...", "А дух – і серед багон – свій фарватер" [1]. Дух дає невичерпальну енергію й насагу жити, творити, лишатися собою у найскладніших випробуваннях долі. Палкий заклик: "Будь самим собою на всіх відтинках!" знаходить логічне продовження: "Не мінятися – це значить рити носом до самого дна, щодня рити землю. Я для себе роблю, а не для когось. Хто хоче працювати на показуху, той скінчений. Я ніколи не спочивала на лаврах. Тут на лаврах спати, і раптом – все тіло у тернах..." [2; 3.10.2014].

За точним спостереженням Б. Бойчука: "Андіївська не є ані авангардистом, ні експериментатором. Її, радше, полонить вивершування всіх аспектів поетики <...>, а її інструментарієм є мова, на якому вона грає з феноменальною віртуозністю" [4, с. 87]. Цю особливість застеріг і відомий учений Іван Фізер, який наголосив: "поезію Андіївської творить її мова" [7, с. 171]. Вона розкошує у слові, вигранює його різцем справжнього Майстра, створюючи "синкретичний, поліфункціональний контекст" (А. Мойсієнко), насичує метафориною, "поданою крізь призму *сюрреалістичного* бачення" (Л. Тарнашинська). На справедливую думку І. Астапенка: "Сюр-несюрреалістичне письмо поетеси, яке пов'язане з потоком свідомості, вимагає відповідного потоку мови. Кожне наступне слово є несподіваним, бо витікає зі сфери ірраціонального, емотивного, що своєрідно комп'ютероване розумом, оскільки за її твердженням: "мозок повинен постійно працювати як комп'ютер, накопичувати необхідну інформацію, адже людині, митцеві ніколи не відомо що саме й коли знадобиться. Просто воно повинно бути, а якщо знадобиться – мимоволі

дістати з глибин своєї пам'яті". Неповторність лексики поетичного деміурга-Андієвської – в "очудненні" українських слів і поверненні прапервісної семантики мови. Із ресурсів своєї пам'яті, підсвідомого поетеса явила стільки невідомих сучасним українцям слів, що доводиться дошукувати етимологічні сутності або вбачати "чисті ідеї" згадуваних речей". Очевидно, тому поезія Е. Андієвської не підлягає наслідуванню, для якого потрібно мислити настільки ж неординарно, мати такі ж глибокі знання. Слово для поетеси – багатофункціональний код, який у структурі вірша – самостійно та в сполучі з іншими кодами, зумовлює його поліфонічність і полісемічність" [3, с. 21]. Не менш оригінальною у мовній площині є синтаксична структура текстів письменниці. Часте використання тире своєрідно залучає читача до співтворчості, спонукає домислювати те, що було закладено автором у задумі, продукувати власну варіативність тексту з новими модусами пізнання й осяння.

До мови в Е. Андієвської особливе ставлення, як до гену нації. Вона розкошує у Слові, повертаючи нас до тих первнів, про які й не здогадувалися. Незважаючи на вимушену відірваність від рідної землі, неможливість упродовж тривалого часу відвідувати Україну, усе життя мисткиня зберігає віддану, трепетну любов до рідної мови, культури, історії свого народу, покладає всі сили й здоров'я на саможертвоне служіння їм вірою і правдою. Завдяки її творчості, Україну знають і поважають в світі, картини художниці зберігаються у провідних музеях Європи, Америки, Австралії, Близького Сходу. На відміну від деяких митців, які називають себе емігрантами, Е. Андієвська ніколи не почувалася такою, навіть цього слова немає у її лексиконі. Досвід еміграції, відчуття розірваності між культурами, мовами, батьківщинами – не про неї. "У мене весь світ український..." [2; 4.01.2015], – переконливо стверджує вона. "Бути самій собі цілком", – радше цей девіз О. Кобилянської відповідає її характеру та життєвому кредо. Її стійкість і цільність – поза кордонами, розривами, ностальгійними рефлексіями: "На це в мене немає часу" [2; 4.01.2015]. "Нестерпна легкість буття" – у характері, що гартувався змалку. Боялася висоти – нарівні з хлопцями лазила по деревах, приковували до ліжка хвороби – навчалася екстерном, виховували "на росіянку" – стала свідомою українкою. Хвороби, що їй довелося перейти, здається, звичайній людині не під силу, та тільки не для неї. Жити усім смертям на зло, бачити "вихід й там, де виходу нема" [2; 4.01.2015], – це кредо Е. Андієвської, бо "тільки дух – і кладку, і мету..." [2; 4.01.2015]. Неймовірна сила духу – у нашому розумінні, у її – цілком звична справа. Рецепт простий – "менше жалійте себе, інших жалійте..." і "звісно ж, не давайте себе уярмлювати, будьте вільними", бо "провидіння чи Господь Бог дарує кожній людині незмірнені сили" [2; 2.03.2016], а вже від кожного залежить, як ними розпорядитися. Головне – це самоорганізація, до якої привчила себе з дитинства, попри те, що жила "як Будда в палаці", адже "мама була щаслива просто від того, що живу" [2; 10.08.2014]. Дуже суворо до себе, рано зрозуміла: "мушу сама собі прищепити дисципліну" [2; 10.08.2014]. Відтак, не давала послаблень ані в чому. Відмовившись від жіночої гімназії, навчалася в німецькій чоловічій. У 1957 р. закінчила Український вільний університет за спеціальностями філософія та філологія, захистивши у В. Державина магістерську роботу на тему "Причинки до засадничих питань з новітньої української метрики". Того ж року разом із родиною переїхала до Нью-Йорка, де в 1959 р. вийшла заміж за літературного критика, есеїста, письменника І. Кошелівця, із яким прожила все життя аж до смерті чоловіка. Після одруження подруж-

жя повернулося до Німеччини у Мюнхен. Багато подорожували Францією, Італією, Іспанією, іншими країнами світу. Тривалий час (із 1959 по 1995 рр.) Е. Андієвська працювала на радіо "Свобода" диктором, сценаристом, режисером, редактором українського відділення. У 1992 р. вперше після довгої розлуки відвідала Україну, а на початку 2000-их декілька разів побувала на своїй малій батьківщині – Донеччині, подарувавши місцеві музеї своїми геніальними творами.

У 2016 р. спеціально для Самбірського музею "Бойківщина" написала понад сто картин, що експонуються на постійно діючій виставці. Упродовж нового тисячоліття з-під її пера вийшло друком сімнадцять поетичних збірок із різножанровою палітрою сонетів, білих віршів, верлібрів, лічилок, лічилок-поем. Свій 85-літній ювілей Е. Андієвська зустріла поетичною збіркою із промовистою назвою "Маратонський біг" (2016). Як пояснює сама: усе її життя – "це біг наввипередки зі смертю, однак не із боязні бути переможеною, а тільки із бажання висловити все не висловлене, ще так багато хочеться сказати..." [2; 11.01.2016]. Дешифруючи метафоричну назву, яка вмістила в собі найглибші сенси неймовірного життя Е. Андієвської, відверто зізналася: "це – моя біографія. Я прихапцем, прихапцем все життя. Мені ніхто не давав зосереджуватися. Я не мала часу на самовтілення... Я все життя на бігу. Я писала під час маратонського бігу" [2; 26.07.2015]. І справді, в неї ніколи не було часу для себе. Більш як тридцятилітня відповідальна, виснажлива праця за кількох на радіо "Свобода" (при мінімальньому заробітку), де все було розписано по хвилинах, "живий" ефір, максимальна самовіддача. Після роботи – зразкова дружина відомого літературознавця й громадського діяча, який якимось так представив її Д. Чижевському: "Знайомтесь – моя дружина, в миру – Емма Андієвська" [2; 16.12.2014]. Чоловік, як і його творчо-наукова праця, завжди був на першому місці у їхньому сімейному житті. Інколи ідеї дружини втілювалися в таких книгах І. Кошелівця як "Розмови в дорозі до себе. Фрагменти спогадів та інше" (Мюнхен, 1985; К., 1994), "Жанна д'Арк: Літературна біографія" (К., 1997), переклад із французької роману Д. Дідро "Жак-фаталіст і його пан" (Мюнхен, 1967; 1970; 1989; скорочена версія – у ж. "Сучасність", 1968, № 5–6). За обставин, що склалися, зауважує пані Емма: "Я була Титаном, я була десятьма Титанами. Інакше два виходи – покинути його, або – загинути. Але, я була засильна, щоб загинути, а моє дане колись "так" лишається, навіть якби я двісті разів здохла" [2; 18.05.2015]. Наразившись якось на нерозуміння та необґрунтовану критику чоловіка з приводу декількох нових текстів, Е. Андієвська до кінця його життя вже нічого не давала на прочитання, постановивши: "Не родився той, хто мені б щось визначав. Мені визначає Дух" [2; 29.06.2014]. Натомість І. Кошелівець незрідка просив її бути першочитачем, ураховуючи слушні правки та пропозиції, хоча й не відразу. Вона ніколи не наполягала на них, пропонуючи лише як чесно виконану роботу. Досить самокритична і надвимоглива до себе, зізнається: "Я інакше бачу не тому, що я велике цабе. Кожен міг би побачити, якби не був запрограмований. Усе навколо нас – нескінченне чудо, тільки не ходи торованими шляхами. Я звертаю на нього увагу, більшість – не звертає, пробігає мимо. Я живу в чуді. Я – самотник... Світотворення в межах кімнати, не треба далеко йти. Навколо – чуда... Я всім своїм еством хочу передати ці чуда, що довкола нас, це незмірене. Те, що посправжньому проходить крізь свідомість, – цей досвід залишається. Викристалізовується з довколишніх речей. Це ще змалку" [2; 20.07.2016]. Як свідчить

Е. Андєвська, усе своє життя "намагалася дійти до справжнього", бо "якщо Ви самі до чогось дійшли, то Ви доторкнулися мікроном до буття, й того буття, що в нас самих. Дійсність не можна відкрити, лише – мікроскопічну чарупку її. Мені завжди хотілося дійти до сутності, до невимовного" [2; 20.07.2016]. Цю невимовність мисткиня бачить у найзвичайнісінких речах, тому так твердо переконана: "Немає збитих тем, є тільки дурні втілювачі цих тем. Якщо ти хочеш щось сказати, то обери собі найзамизганішу, найзатасканішу тему. Треба прислухатися до себе, куди тягне, щоб воно боліло. Навчїться уважно спостерігати. Треба писати, а не займатися еквилібристикою. Якщо ти пишеш, то маєш повністю стояти за цим" [2; 21.04.2016]. Спростовуючи думку деяких дослідників про те, що вона грається зі словом і читачем, категорично стверджує: "Якби я гралася, я не була б Еммою Андєвською. Я ніколи не граюся у своїй творчості. В мене навіть ляльок не було" [2; 12.09.2015]. Її особлива увага й повага до Слова народжуються з відповідальності, про яку говорить щиро і без прикрас: "Я дуже сумлінно перечитую. Я до себе більш прискіплива, як будь-хто. Я дуже жорстока до себе. Лаври завжди перетворюються на колочки, щойно ти захопився тими лаврами. Треба слухати тільки критику, навіть несправедливу, а не похвалу. Самокритика – з дитинства" [2; 7.08.2015]. Самоорганізація та самодисципліна Е. Андєвської як невід'ємні складники її життя не перестають дивувати. Вона твердо переконана: "Без дисципліни людини нема. Усе залежить від того, хто як себе зорганізує, які пріоритети ставить у житті" [2; 26.10.2015]. Про себе ж мовить: "Мене завжди все цікавить. Я хочу максимально знати. Я багато читаю. Не знаю, чи і скільки знадобиться, але я читаю...Треба мати різні джерела інформації" [2; 26.10.2015]. Такий стиль життя виробляє й особливу дисципліну думки, де кожне слово – на вагу золота, у якому стверджуються і змагаються держава, нація, народ. Безмежна віра в людину, в Україну, її сили й можливості втілюються для Е. Андєвської у тих, хто розбудовує нашу державу незалежно від материків, соціальних станів, вікових категорій.

Боже провидіння, яке дарує нашій славній співвітчизниці сили й натхнення, на щирій її подив – "велика Божа ласка, за яку безмежно вдячна Всевишньому" [2; 8.09.2017]. Зберігаючи сильний дух і світлий розум, щоденно примножуючи свій унікальний дар, Е. Андєвська просить єдине: "Боже! Дай дописати нову книгу..." [2; 23.10.2017]. На її столі очікує свого видавця найновіша поетична збірка "Дутики", із майбутньої збірки "Фарос" написано вже 167 сонетів. Подивовуючись

титанічній працездатності неперевершеної Е. Андєвської при тих проблемах зі здоров'ям, про які воліє не говорити, вторячи їй, просимо: "Боже! Дай дописати нову книгу..." і додаємо від себе: нехай із запізненням, але гідно поцінувати все створене й від душі подароване людям неперевершеною українською письменницею і художницею, яка залишається справжнім марафонським бігуном із неймовірною силою духу й власним моральним імперативом: "Я творю державу в слові, і це єдине, що можу" [2; 11.01.2016]. Насправді її "можу" розпросторюється на все. Магнетизм творчості настільки великий, що ця колосальна енергія безперешкодно передається іншим як при особистому спілкуванні, так і на відстані. Безпосередньо на собі це відчув і всевітньо відомий італійський кінорежисер Ф. Розі, премійований на Міжнародному Баварському кінофестивалі в 2001 р. масштабною картиною Е. Андєвської "Золотий Христос". За його зізнанням, такого Христа він ще не бачив ніколи.

Представлені на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка 2018 р. поетичні збірки Емми Андєвської: "Щодення: перископи" (2017), "Марафонський біг" (2016), "Шухлядні краєвиди" (2015), "Бездзигарний час" (2013), "Міста-валети" (2012) відкривають перед нами нові унікальні грані таланту письменниці, інноваційні проєкції художнього простору, широкий спектр інтерпретацій. Дешифрування її мистецьких кодів базується на глибинній інтуїції, інтелектуальній співпраці читача/глядача з автором, зарядженій позитивною енергією співтворчості розуміючих.

Список використаних джерел

1. Андєвська Е. Марафонський біг: сонети / Е. Андєвська. – К. : Люта справа, 2016.
2. Андєвська Е. З телефонних розмов із Мирославою Гнатюк. – 4.01, 26.01, 20.02, 29.03, 19.04, 29.06, 10.08, 3.10, 16.12. – 2014 р.; 9.01, 14.02, 8.03, 26.04, 18.05, 7.06, 26.07, 7.08, 12.09, 26.10, 15.11. – 2015 р.; 11.01, 16.02, 2.03, 21.04, 8.05, 20.07. – 2016 р.; 11.06, 8.09, 23.10. – 2017 р.
3. Астапенко І. А. Археологія поетичного тексту Емми Андєвської: монографія / І. А. Астапенко. – Saarbrücken : LAP Lambert Academic Publishing, 2017.
4. Бойчук Б. Фантазмагоричний портрет Емми Андєвської / Б. Бойчук // Слово і час. – 2000. – № 1. – С. 87–89.
5. Гнатюк М. Спасове яблуко Емми Андєвської. AD FONTES! Із виступу Емми Андєвської перед студентами Інституту філології 19 квітня 2010 р. // Сві-й-танок. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2011. – Вип. 6. – С. 186–203.
6. Цит. за: Рыбаков Н. Биографии и их изучение. – М., 1920.
7. Фізер І. Емма Андєвська (1931) / І. Фізер // Поза традиції: Антологія української модерної поезії в діаспорі. – К. ; Торонто ; Едмонтон ; Оттава, 1993. – С. 170–172.

Надійшла до редколегії 25.10.17

M. Gnatyuk, Doctor of Philological Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

KNOWN AND UNKNOWN EMMA ANDIJEVSKA (BY THE EXPERIENCE OF PERSONAL COMMUNICATION)

The article deals with conceptual and aesthetic principles of Emma Andiyevska creative works represented by artist during the telephone conversations with the author of this article.

Key words: text, biography, spirit, world creation, metatext, poetry.

М. Гнатюк, д-р філол. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ИЗВЕСТНАЯ – НЕИЗВЕСТНАЯ ЭММА АНДИЕВСКАЯ (ИЗ ОПЫТА ПЕРСОНАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ)

Рассмотрены мировоззренческие и эстетические основы творчества Э. Андиевской, репрезентированные художницей в режиме телефонного общения с автором статьи.

Ключевые слова: текст, биография, дух, миротворение, метатекст, поэзия.